

# HUKUKİ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri:

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

Milâslı GAD FRANKO

TAHRİR HEYETİ

Fuat Hulûsi B. Temyiz Mahkemesi  
ikinci hukuk dairesi reisi

Sabri Şakir B. Ad. V. Hukuk İşleri  
Müdürü

Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk  
Fakültesi Mûderrislerinden

Ahmet Refik B. Sabık Temyiz Mah-  
kemesi azasından

Ali Kemal B. İstanbul Hukuk Fa-  
kültesi Mûderrislerinden

M. Şarl Kroza İstanbul Hukuk Fa-  
kültesi Mûderrislerinden

M. Aşil mester. Paris Hukuk Fa.  
Mûderrislerinden

M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. fahri  
Mûderrislerinden

M. A. Salem. Hukuku Düvel Mec-  
muası tahrir heyetinden

Bahir B. Kavanin ihzari komisyonu  
azasından

Hamdi Halim B. Avukat

Adres: Galata Bahtiyar han Avukat Gad Franko Bey yazıhanesi

Telefon: Beyoğlu 3009

Bir nüshanın bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonemanı Posta ücretile beraber  
400 kuruştur.

Türkiye harici için 500 kuruştur

İSTANBUL

BANKALAR MATBAASI

Haim, Rozio ve Ş<sup>ki</sup>

1932

ifayı taahhüt etmiyen bayie karşı tazminat isteyebilir. Bayi ise kayıt ve şartsız mürurüzaman haddine kadar semeni dava edebilir. Semeni dava eden bayie karşı müşteri mebiyin teslimi def'inde bulunabilir.

Bayie feshi ihbar etmemiş ise veya mukavelenin mahiyetine göre bu feshi farza imkân bulunmamış ise bunu teslim ile mükellef kahr.

**Mustafa Reşit**  
**Hukuk fakültesi müderrislerinden**

## Müruru Zaman

Müellifi : Von Tuhr.

Nakleden : S. Ş.

I.— Alacağı dermeyan edebilmek selâhiyeti zaman noktasından müruru zamanla tahdit edilmiştir. İddiasını uzun zaman dermeyan etmeyen alacaklı alacağını gaip etmezse de (1) borçlunun rizası hı-lafına istifa edebilmek imkânını kaçırmış olur. Müruru zaman ve aynı haklarda buna tekabül eden iktisabi müruru zamanda vaz'i kanun zamanın islâhkâr kudretini tanımıştır. Uzun zaman devam eden haksız bir vaziyet nihayet hakiki hayatın da tabi olduğu kuvvet ile nizami bir hal iktisap etmektedir. Bu inkilâp iktisabi müruru zaman-da ki zilyedin haiz olmadığı hakkı zamanın geçmesile iktisap eyle-mesi, adi müruru zamanda istimal edilmeyen alacağın tenfiz kabi-

[1] Bir mehil içinde yapılması lâzım gelen muamele bir dava ikamesinden ibaret ise bunun ademi ifası müruru zamanın neticelerine muşabih neticeler husule getirir. Bununla beraber müruru zaman gerailt ve neticeleri itibarile bir sukutu hak müddetinin fevt edilm-sile olan sukutundan esash surette ayrılır. Bilhassa müruru zamanın cereyanına mani olan sebepler, madde 132 ve ikrarla kal'i madde 133 numero 1 sukutu hak müddetlerinde cari değildir. Netice itibarile farka gelince sukutu hak müddetinin kuvvetile alacak sakıt olduğu halde müruru zamanı ancak bir defa tevellüt eder. Bundan dolayıdır ki bir sukutu hak müddetinin müruru resen nazara alınır. Müruru zaman ise 140 inci madde mütebince ancak müddei aleyh tarafından dermeyan edildiği surette tetkik edilir. Fon Thur sahife 557.

liyetini gaip etmesi suretile husule gelir. Müruru zaman gerek hukukun emniyetini tezyit ve mahkemelerin yukunu tahfif etmek suretile umumî menfaata ve gerek geçmiş uzun bir zamana ait iddialarla muhalifi nisfet olarak tacizlere karşı ferdin himayesine hizmet eder.

Müruru zaman çok evvel geçmiş bir hadiseden çıkarılan bir iddianın ya hiç tevellüt etmemiş ve yahut filhal sakıt olmuş bulunması hakkındaki tecrübelerle uygun galip bir zanna müstenittir. Eğer böyle bir iddia hakikaten mevcut ise alacaklı müruru zamandan doğan hasarı, hakkını muhafaza hususundaki ihmâline atif etmesi icap eder. Artık bu hasar haksız iktisap davası yolu ile de telâfi edilmez. Müruru zaman gerek Alman ve gerek İsviçre ve Türk mevzuatına göre usulu hukukiye ait olmayup esasi hukuk cümlesindendir. Bu itibarla müruru zaman alacağın tabi olduğu bey-nelmilel hukuku hususiye kavaidi dairesinde yani ifa mahalının hukukuna göre hal olunur.

II.— Borçlar kanununun 125 inci maddesi mucibince bütün alacaklar (2) esas itibarile müruru zamana tabidir. Kanunu medeninin 779 inci maddesi mucibince gayrimenkul rehni ile temin edilmiş olan alacaklar (3) müruru zamana tabi değildir. Bilâkis menkul rehni borçlar kanununun 138 inci maddesi mucibince müruru zamana mani olmaz. Borç ödemededen aciz vesikasına merbut olan alacaklar icra ve iflâs kanunun 131 inci maddesinin 5 inci fıkrası mucibince borçluya karşı müruru zamana ugramaz. Fakat mirasın intikalından itibaren bir sene içinde mirasçılara karşı müruru zamana uğrar. Aynı haklardan, aile haklarına ve yahut miras hukukundan doğan ve bu itibarla borçlar kanununda tanzim edilmeyen bütün alacaklarda mü-

---

[2] Alacağa esas teşkil eden borç münasebeti (meselâ icar yahut şirket) müruru zamanla sakıt olmaz. Bilâkis şirket veya şirket için muayyen müddetin geçmesiyle yahut feshini ihbarla nihayet bulur.

[3] Bu kabil alacakların faizleri de (fakat ancak gayri menkulun bu faizlerden mıs'ul olduğu derecede) müruru zamana tabi değildir. K. M. 790.

ruru zamana tabidir. Aynı iddialardan evvelki zilyedin hüsnü niyetle iktisap edene karşı davası K. M. 902 inci maddesi mucibince beş senelik sukutu hak müddetine tabidir.

Sui niyet sahibi iktisap edene karşı ise 904 üncü madde mucibince dava her zaman caizdir. Kanunun müruru zaman noktasından hiç bir hükme rapt etmediği mülkiyet iddiasının müruru zamana tabi olmadığı isviçre temyiz mahkemesince kabul ve teyit edilmiştir. Bu itibarla tecavüze karşı malikin dermeyan edeceği iddiaya da müruru zamana ugramayan bir alacak nazarile bakılmak lâzım gelir. K. M. 627 inci maddesindeki müşterek malikin taksim iddiası da böyledir. Bilâkis zilyetlik davası için K. M. 897 inci maddesinde bir müruru zaman kabul olunmuştur. Kezalik aynı ve vecibevî unsurlarla mahlutolan miras davası K. M. 296 inci maddesi mucibince müruru zamana tabidir. Fakat babalık davası vecibevî iddiaları ihtiva etse dahi K. M. 296 inci maddesi mucibince müruru zamana değil sukutu hak müddetine tabidir. Nesebins ihhatine itiraz K.M. 242 inci maddesinde bir sukutu hak müddetile tahdit edilmiştir. Evlenmenin feshi hakkındaki zamanen tahdit K.M. 119 inci maddesinde müruru zaman denilmiş olmasına rağmen sukutu hak müddeti olarak kabul olunmak lâzımdır. Bilâkis iptal ve tenkis davaları birer alacak davası olmayup şekil veren \* davalardan olduğu halde K. M. 501, 513 üncü maddelerinde bunlar hakkında bir müruru zaman mevzu bahs edilmiştir. İcra ve iflâs kanununun 275 inci maddesi mucibince alacaklıların iptal davasında da müruru zaman cereyan eder. (4) Tespit davaları hakkında zamanen bir tahdit yoktur. Tespit edilecek hukukî münasebet mevcut oldukça böyle bir dava ikame olunabilir.

\* *Gestaltungsplayn*ın fransızca tercümesi (*actions formatrices*) şekil veren veya şekil verici dava diye tercüme ediyorum. Bu tabir kelimenin ifade ettiği mefhumu uyar. Netekim *gestaltungsrecht*, fransızca (*Droit formateur*) şekil veren veya şekil verici hak diye tercüme etmek istiyorum. Şüphesiz daha eşi tabirler bulunabilir. Fransızca mütercimlerde Almanyaya mukabil olarak buldukları fransızca tabirde müşkülât çekmişlerdir. Fon Thurfransızca tercüme mukkademe sahife 19 ve 20.

[4] Yager 275 inci maddedeki müddeti sukutu hak müddeti ad etmektedir. Yagere göre buradaki iddia borçlunun hukuku muamelesinden değil de bilâkis alacaklının izarından doğduğu için bu müddet müruru zaman müddeti olamaz. Fon Thure göre bu, müddetin müruru zaman olmasına mani değildir.

3.— Alelade müruru zaman müddeti borçlar kanununun 175 inci maddesi mucibince 10 senedir. (5) Bu hüküm diğer kanunlarda hilafi tasrih edilmiş olmadıkça bütün alacaklar hakkında caridir. Daha uzun bir müruru zaman müddeti ancak istisnai olarak bulunabilir (6). Bılâkıs bir çok hallerde daha kısa müruru zaman müddeti tayin olunmuştur. (7) Kısa müruru zaman noktasından her şeyden evvel borçlar kanunun 126 inci maddesini zikretmek lâzım gelir ; İktisadi münasebttteki mutat cereyanlara nazaren kısa bir zaman sonra kendilerinde müruru zamanın illetini teşkil eden imza karinesinin kabulunu muhik kılacak ve borçludan da beş seneden daha fazla mahpuzunu muhafaza etmesi beklenemeyecek surette derhal ödenmekte olan üç grup alacaklar için bu maddede beş senelik müruru zaman emrolunmuştur. (8) Beş senelik müruru zamana tabi olan mezkûr alacaklar şunlardır. •

I.— Adi icar veya hasilat icarı kiralaları ile res'ülmal faizleri ve diğer devreli (yani muntazam surette tevali eden) edalar meselâ ya faizlerle birlikte yahut faiz ve itfayı ihtiva eden bir mecmu miktar halinde tesviyesi lâzım gelüp muayyen zamanlarda tevzi edilmiş sermaye taksitleri (senevi mürettebat, itfa miktarları) irat aidati, hiseler (Divedenden) kezañk faizler devre devre muacceliyet kesp ettikleri taktirde beş senelik müruru zamana tabidir. Binaenaleyh bütün bir icar müddeti için bir defada tesviye edilecek olan bir kira, temerrut faizleri ve yine tazminat ve haksız iktisap miktarlarına

---

[5] Alman kanunu medenisi 195 ve fransız kanunu medeni 2262 inci maddelerine göre alelade müruru zaman müddeti 30 senedir. İsviçre borçlar kanununda asri iktisat hayatının pek sür'atle cereyanını nazara alarak daha kısa müruru zaman kabul etmiştir.

[6] Sui niyet sahibi müddeialayhe karşı mirasın taksimi davası ve iptal davası noktasından mürura zaman K. M. 501, 579 inci maddeleri mucibince 30 senedir. Borçlar kanununda 60 inci maddenin 2inci fıkrası mucibince cezai mucip bir fiilden muttevelit tazminatta ceza hukukunca daha uzun bir müddet kabul edilmiş ise 10 seneyi tecavüz eden bir müruru zaman mevzu bahis olabilir.

[7] Alacak borçlunun tahriri bir beyanına müstenit ise müruru zaman daima 10 senedir. Filhakika inşai bir senet bilâhare yapılan tahriri bir ikrardan daha az şümullü bir neticeyi haiz olamaz.

[8] Faizler ve buna benzer alacaklar Alman kanunu medenisi 197 inci maddesi mucibince 4 senede ve borçlar kanunumuzun 126 inci maddesinde zikr edilen diğer alacaklar mezkûr Alman kanunu medenisi 197 inci maddesi mucibince 2 senede müruru zamana ugrurlar.

inzimam eden faizler, vekilin tahsil ettiği ve borçlar kanununun 394 inci maddesi mucibince vekilin muvekkile ödemekle mukallef olduğu faizler veya 394 inci madde mucibince vekilin müekkil için sarf etmiş olmasından dolayı vekile ödenecek faizler bu beş senelik müruru zamana tabi değildir.

2.— İaşeye müteallik teslimattan mütevellit alacaklarla otel ve lokanta masraflarına ait alacaklar (9) el sayiinden (10) (sanaat halinde) perakende mal satışlarından, dış hekimlerinin, eczacıların, ebe-lerin, baytarların alacakları dahil olduğu halde tıbbi tedavilerden, avukatların, hukuk ajanlarının vekillerin ve noterlerin mesleklerine müteallik mesaisinden, müstahdemlerin, hizmetçilerin yevmiyecilerin ve amelelerin işlerinden mütevellit alacaklar.

2 ve 3 numerolar altında zikredilen kısa müruru zaman ancak semen ve ücretten olan alacaklara taalluk eder yoksa müşterinin istihdam edenin veya iş sahibinin alacaklarına mütedair değildir. (11)

Borçlar kanununda, kanunu medeninde ve hususi kanunlarda diğer muhtelif müddette kısa müruru zamanlar vardır, ve bunları burada saymak kabil değildir. Yalnız bey'ide ve istizah akdındaki mütevellit mes'uliyete dayr olan *müruru zamanı*.

Madde 207, 215, 363 Tazminat davasındaki bir senelik mürurü zamanı haksız iktisaptan mütevellit alacak mürurü zamanı madde 66 ve en kısa müruru zaman olarak da yine borçlar kanunundaki ödünç verme vaadından doğan iddianın altı aylık müruru zamanını madde 309 ve ticari senelerde rücû müruru zamanını zikredebiliriz (12).

[9] Bu alacaklardan mezkûr teslimatı alanın veya ailesi için lâzım gelen şeylerle otelinin işe ve ıskân alacakları anlaşılmak lâzımdır.

[10] Edaları el sayiinden olmayan inşaat ustasının, mimarın, mühendisin ve diğer müteahhillerin ücreti hakkında ailede müruru zaman cereyan eder.

[11] Müşterinin emtianın teslimi hakkındaki iddiası perakende satışa taalluk etse dahi 10 sene- de semen ise 5 senede müruru zamana uğrar. Bununla beraber semen alacağının 210 inci madde 1 inci fıkrası mucibince emtianın teslimile muaceliyet kesp edeceğini ve müruru zamanın da bununla işlemeğe başlayacağını nazara almak lâzımdır.

[12] Bizim ticaret kanununda madde 597, 606, 636 inci maddelere bakınız. Keza ticaret kanunundaki diğer müruru zamana dair maddeler hakkında tatbikatı hukukiye Cevat Bey sahife 62-66 ye ve ticaret kanunun deniz kısmı madde 1442-1446 ye bakınız.

127 inci madde, 3 üncü bapta - 127 inci ve sonraki maddelerde-zikredilen müruru zaman müddetlerinin alakadarların tesarufi ile yani mukavelesile değiştirilemeyeceği tasrih etmiştir. Bu müddetlerin uzatılamaması müruru zamandaki gaye icabındandır. Bu gaye de yukarıda işaret ettiğimiz veçhile borçlunun ve mahkemelerin uzun zaman evvellerine ait iddialarla iz'ac edilmesine karşı borçluyu ve mahkemeleri himayedir. Bu itibarla müruru zamanı ağırlaştıracak itilaflar da hükümsüz ad edilmek lâzım gelir. Meselâ kanunun tanımadığı bir takım hallardan dolayı müruru zamanın men've kat'edileceği mukavele olunamaz. Müruru zamanın dermeyeranından evvelce ferağat caiz olmadığı hakkındaki 139 inci madde 1 inci fıkrası hükmü da aynı mülahazaya müstenittir. Müruru zamanın mukavele ile kısaltılamıyacağı hakkındaki 127 inci madde hükmüne gelince bunun sebebini anlamak pek kolay değildir. Bu kabil mukavelelerin müruru zaman müessesesinin gayesine muvafık düşeceği zan olunabilirdi ve bu suretle alacaklı daha seri surette iddiasını dermeyeran etmek mecburiyeti altına girmekte serbest kalırdı. Diğer taraftan kısa bir müruru zamana dair yapılacak bir mukavelenin alacaklı için hakkını taakip noktasından hal icaplarına göre gayri adilane ve belki de akit yapılırken tasavvur edilemeyen bir tahdidi mucip olabileceği de varıttı hatır olur. İşte vazii kanunun müruru zaman müddetini cebri kaidelerden olmak üzere tanzim etmeği muvafık görmüş olması bununla izah olunur. Bu hükmün taraflarca alacağın mahkeme marifetile dermeyerani için bir sukutu hak müddeti kabul edilmek suretile de mer'iyetten düşürülememesi muvafık görülür. (13) Filhakıka böyle bir sukutu hak müddeti müruru zamanın cereyanını men'eden sebeplere tabi olmadığından ve kabul ile kat'edilemeyeceğinden zaman itibarile müruru zamandan daha ağır surette davanın tahdidini mucip olacaktır. Fakat bilâkis alacaklının bir müddet için diğer bir muameleyi yapmaması meselâ alacağı mahkeme haricinde borçluya bildirilmemesi halinde alacağın sukut edeceği mukavele olunabilir.

[13] Oser e göre böyle bir mukavele akit serbestisi esasına göre caiz olmak lâzım gelir. Funke göre 127 inci maddede mevzu bahs olan müruru zaman müddetleri uzatılamıyacağı gibi kısaltılamaz. keza 2 inci tabi madde 129-

127 inci maddenin muhalif mefhumundan anlaşılacağı üzere borçlar kanununun 3üncü babı haricinde kalan müruru zaman müddetleri mukavele ile uzatılabileceği gibi kısaltılabilir. Bey'deki ayiptan mesuliyete dair olan kısa müruru zaman için 207 inci madde 1inci fıkrasında uzatma imkânı serahaten kabul edilmiştir. Fakat bu uzatma alelade 10 senelik müruru zamandan fazla olamaz. (14)

IV— 128 inci madde 1incifıkrası mucibince müruru zaman alacağın muacceliyet kesp etmesile yani alacaklının alacağın ihtiva ettiği iddiayı dermeyan ve edayı talep edebileceği anda başlar. Derhal muaccel olan alacaklarda müruru zaman alacağın doğmasıyla başlar. Meselâ ariyet veya vedia verenin 304, 466 inci maddeleri mucibince iade hakkındaki alacağında istenildiği zaman ödenmesi mukavele edilmiş olan karz alacaklarında olduğu gibi. Kezalık 66 inci madde 1inci fıkrası mucibince haksız iktisaptan mütevellit alaktaki 10 senelik müruru zaman iddianın doğmasıyla (15) yani haksız iktisabın tehakkukile (16) cereyana başlar. Taliki şarta muallak olan alacakların müruru zamanı şartın ifasıyla başlar. çünkü bu kabil alacaklardan mütevellit iddia bu anda doğar ve bundan daha evvel talep edilemez. (17) Bir vecibenin tevellüdü veya ifası mukavele ile veya borç münasebetinin mahiyeti muktezası talik edilmişse müruru zaman eda miadının hululile yahut eda müddetinin inkizasile başlar. Bir borç münasebetinden başka muacceliyet tarihlerini haiz birden ziyade alacaklar tevellüt ediyorsa bu alacaklardan her biri hakkında muacceliyetleri ile beraber ayrı bir müruru zaman yani mütevali teslimatı natık bir mukavelede (Sukgessivilliefe rungsvertrag) her bir kısım eda hakkında faizli alaktaki her bir faiz kalemi hakkında, kaydi hayat ile irat ve her bir irat aidatında ayrıca bir müruru zaman işlemeğe başlar.

[14] Borçlar kanunun 363 inci maddesindeki müruru zamanlarda mukavele ile tebdil edilebilir. Fık Madde 871 numero 1

[15] Fakat tazminat iddiasının 10 senelik müruru zamanı 60 inci madde 1inci fıkrası mucibince zararı mucip fiil ile vebinaenaleyh bu fiilden çıkan zarar sonra tahakkuk ettiği takdirde iddianın tevellüdünden evvel işlemeğe başlar.

[16] Sebepsiz tebertide şey iktisap edenin mülkiyetine geçerse haksız iktisap derhal aksi taktirde şeyin istimlak veya başkasına temlik ile vucuda gelir.

[17] Şart alacağın dermeyanına mani olamaz ve bu itibarla müruru zamanın cereyanı durmak.

Borçlunun alacağa karşı bir def hakkını haiz olmasile muaceliyet murtefi olmaz. Bu itibarla müruru zamanın cereyani da durmaz. Borçlu müruru zaman def'inden başka daimi def'ileri meselâ B. K. 66 inci madde 2inci fıkrasından mütevellit def'ileri de dermeyan edebilir. Taliki def'ileri bertaraf etmek kaideten alacaklıya ait bir me.s'ele olduğundan bunlar mururu zamanı durduramazlar. Meselâ ifa edilmemiş olan akitte edanın yapılmadığı veya teklif edilmediği def'i 486ıncı madde mucibince evvel emirde asıl borçlunun taakibi hakkındaki def'i gibi tecil ile kaidei muaceliyet ve aynı zamanda da müruru zamanın başlaması talik edilmiş olur. Sonradan yapıla tne cil müruru zamanı kat'eder, madde 133 fıkra 1, tecil müddetinin geçmesile yeni müruru zaman başlar M. 135.

Men'fi mevzulu alacaklardan borçlunun muhalif hareketle akda muhalif vaziyetin bertaraf edilmesi hakkında bir iddia tevellüt eder, borçlu terk hakkındaki mükellefiyeti ifa ettikçe alacaklının bir şey talep etmeğe hakkı yoktur. Bu itibarla terk hakkındaki alacak ihlâl edilmedikçe ve ihlal edilediği nispette müruru zamana uğrayamaz. Memnu ve hadiseyi bertaraf etme hakkındaki iddia bu hadisenin vukuule beraber muaccel olacağından bu dakikadan itibaren müruru zaman cereyana başlar. Muhalif hareketle vukuagelen vaziyet devam ettikçe bunu bertaraf etmek hakkında hiç bir iddia tevlit etmez.

Fakat bu vaziyetin zevalından sonra borçlu yeni bir muhalif harakette bulunursa yeni bir iddia tevlit eder. (18) bir terk vecibesinin ihlal edilmiş olmasında veya muhakkak ulvuku ihlalından doğan ilerideki muhalifetin terkine dair iddia müruru zamana tabi olmamalıdır. Bu bir maniavi himaye vastasıdır ve alâcağı baki kaldıkça alacakli bundan istifade edebilir. Müruru zamanın gayesi ise akida muha-

---

[18] Mesela bir kimse bağgede bir şey bina etmeyeceğine dair 1920 senesinde komşusundan bir tahhüt alsa ve 1921 de bir bina yapılsa bundan 1931 senesinde müruru zamana uğrayacak olan bir bertaraf etmek iddiası doğar fakat bina 1925 de kaldırılmış ve 1927 deyeniden inşa edilmiş olursa bu yeni akde muhalefetten 1927 demüruru zamana uğrayacak bir bertaraf etmek iddiası tevellüt eder.

lif olan mevcut bir vaziyeti, alacaklının buna uzun zamandan beri \* tahammül etmiş olmasından dolayı kanunileştirmektir.

Müruru zamanın muacceliyet ile cereyana başlaması hakkındaki esas kaideden alacaklının ihbarile muaccel olan alacaklar için bir istisna yapmak lâzım gelmiştir. Filhakika ihbar alacakhya ait olduğundan bu kabil alacaklar ihbarın yapılması halinde müruru zamana uğramak icap ederdi. Bunun için 128 inci madde 2 inci fıkrası ihbarın yapılması caiz olan günde müruru zamanın cereyana başlayacağını tasrih etmiştir. Meselâ B.K. 312 inci madde mucibince bir karzda bunun geri ödenmesi hakkında hiç bir mukavele yapılmamış ise ödünç alınan paranın tesliminden itibaren 6 hafta geçtikten sonra müruru zaman cereyana başlar (19).

128 inci madde 2 inci fıkrası metnine göre feshi ihbar hakkı alacakhya değil belki yalnız borçluya ait olan daha nadir halde dahi cari olmak lâzım gelirdi. Fakat alacaklının ne doğrudan doğruya ve ne de bir ihbar suretile dermeyeran edemediği bir alacağı müruru zamana uğratmak kanunun maksudu olmaz.

Bu kabil alacaklarda borçlunun ihbarile alacaklı için bir iddia doğmasını müteakip müruru zaman cereyana başlar. 128 inci madde 2 inci fıkrasındaki hükmün alacaklının bir beyan rizasile alacağın muaccel olduğu diğer hallerde kıyas tarikile tatbiki düşünülebilir. Alacaklının intihap hakkı bulunan alternatif alacaklar da intihabi yapmak hakkı haiz olur olmaz müruru zamanın başlaması doğru görünmektedir. Çünkü aksı kabul edilse intihabın yapılmaması halinde müruru zamanın hiç bir zaman başlamaması icap edecektir. Fakat bir rucudan, bir icazetten yahut alacaklı tarafından ifa olunacak bir şarttan doğan alacaklarda hüküm başkadır. Bu kabil

[19] 128 inci madde 2 inci fıkrası ihbar ile nihayet bulan bir çok münasebetten mütevellit iddialar hakkındadır meselâ mucirin mecuru istirdat iddiasında da, madde 266, hariçtir. Mucir feshi ihbar edebileceği günden itibaren 10 seneyi geçirdiği takdirde eğer müruru zaman kira ödemek suretile kat'edilmiş değilse alacağı müruru zamana uğrar. Mucir mecurun maliki ise müruru zamana tabi olmayan mülkiyet iddiası bakidir.

\* birinden beri tercih edilecek alacaklar veya borçlar. Bunlar için munasip kısa bir tabir bulamadım.

muameleler kaideten bir müddete tabi olduklarından 128 inci madde 2 inci fıkrası tatbik edilmeksizin dahi arzu edilmeyen müruru zamana uğramamak neticesi tahakkuk edemez.

Müruru zamanın başlaması için alacaklının iddiasının mevcudiyetinden veya muacceliyetinden haberdar bulunması şart değildir. Hususile müşterinin ayıp hakkındaki iddialarının müruru zamanı menkullerde malın teslimi ile, madde 207, gayri menkullerde mülkiyetin iktisabı ile madde 215, başlar. Yani bu kabil iddialar alacaklı daha bunlara muttali olmadan evvel müruru zamana uğrayabilir. Haksız fiillerden ve haksız iktisaptan madde 60, 66, doğan alacakların müruru zamanı noktasından kanun bu kaideye karşı bir istisna koymuştur. Ademi muteberiyet ve tenkis hakkındaki dava müruru zamanı K. M. 501, 513 hakkında aynı istisna mevcuttur. (28) Vazii kanun bu müruru zamanların başlamasını enfesi muessire yani alacaklının ittilâma tabi tutmuştur. Borçlunun kendi mükellefiyetini bilmesi veya bilmemesi müsavidir. Sui niyet sahibi bir borçlu dahi müruru zamana istinat edebilir. (22)

Müruru zaman müddetinin hesabında 130 inci madde 2 inci fıkrasına göre müddetler hakkındaki umumi kaideler, madde 76 ve sonrakiler caridir. 130 inci madde 1 inci fıkrasında hassaten tasrih edildiği veçhile müruru zamanın başladığı yani alacağın muacceliyet kesp eylediği günün hesaba katılmaması ve müruru zaman müddetinin son günü kullanılmaksızın geçtiği taktirde müruru zamanın niha-yet bulması yani alacaklının son günde dava ikame etmek yahut bir ikrar elde etmek suretile müruru zamanı kat' edebilmesi bu kaidelerin

20) Alman kanunu medenisi 200 inci maddesine göre bir fesihden mütevellit bir alacak alacaklının feshi yapması caiz olan andan itibaren müruru zamana uğramağa başlar. Bu hüküm vecibeler kanununda yoktur ve zaittir. Fihakika 23 inci ve sonraki maddelere göre rızadaki bir fesat ile malûl olan bir hukuki iş daha iptidaşan hükümsüz olduğundan ve Alman kanunu medenisinde olduğu gibi hükümsüzlük fesh suretile olmadığından böyle bir iş hakkındaki bir ifadan eda ile beraber derhal iade alacağı tevliit eder, ve bu andan itibaren 66 inci maddedeki on senelik müruru zaman başlar. Bir senelik müruru zaman ise ancak alacaklının kendi iddiasına ittilâli tarihinden itibaren başlayacaktır.

21) K. M. 129, 130 inci maddeler mucibince boşanma davasının müruru zamanı hakkında da böyledir.

22) Bununla beraber sui niyet sahibi 207 inci maddedeki kısa müruru zamana istinat edemez.

neticesidir. Müruru zaman müddetinin son günü bir pazar veya bayram gününe tesadüf ederse 77inci madde mucibince müruru zaman onu taakip eden iş gününde biter.

Başlamış olan bir müruru zaman alacağın miras veya temlik suretile yeni bir alacaklıya geçmesi halinde işlemekte devam eder. Kezalik borçlu yerine mirascılara geçerse müruru zaman yine yürür. Müşterek mirasçılık halinde müteselesil mükellefiyet K. M. 616 inci madde 2 inci fıkrası mucibince taksimden, ve eğer alacak taksimden sonra muacceliyet kesp etmiş ise muacceliyet tarihinden itibaren edilecek olan beş sene geçmekle müruru zamana uğrar. İşbu beş senenin mürurundan sonra müşterek mirasçı kendi miras hissesine düşen borç hissesinden fazlası talep edildiği surette müruru zaman def'i dermeyen edebilir. Borçu üzerine alan kimse madde 174, evvelki borçlu hakkınca başlayan müruru zaman ile birlikte borç münasebetine girmiş olur. Fakat borcun naklında daima bir borç ikrarı ve binaenaleyh bir müruru zaman ka'ti mevcuttur. alacağın muhteva itibarile tebeddülünde de müruru zaman işlemekte devam eder. Meselâ edası imkânsız hala gelen esası edanın tazminat borcuna tehavvulu yahut 394 inci madde mucibince bir taahhüttan kurtarılmasını talep hakkını haiz olan vekilin bu borcu ödemesi ve sonra da ödediği paranın verilmesini talep eylemesi gibi. Bilâkis tecdit halinde evvelki borcun mahiyetinde müstakil ve daima on sene müddetli yeni bir müruru zamana tabî yeni bir alacak doğar.

V—Bazı haller var dirki 132inci madde mucibince bunlardan birinin mevcudiyeti müruru zamanın cereyana başlamasını ve başlamış ise tatilini mucip olacak surette müruru zamanın işlemesine mani olurlar. Müruru zamanın tatili ile kat'i arasında fark vardır. Tatilde tehir sebebinin zail olduğu günün mürurundan sonra müruru zaman cereyana başlar, ve eğer başlamış ise cereyanında devam eder, madde 132 fıkra 2, tatilden evvel geçmiş olan müruru zaman müddeti zayı olmaz. Belki maniin zevalından sonra işleyen müruru zaman müddetine zam olunur. 132 inci maddede müruru zamanın cereyanına mani olarak

sayılan 6 sebepten ilk dordi (numero 1 - 4) alacaklı ile borçlu arasında mevcut olup alacağın dermeyeranini müşkülleştiren veya arzu ettirmeyen şahsi münasebetlere taalluk eder. Bu kabil sebeplerden dolayı :

1.— Çocukların ana babalarına karşı olan alacaklarında velâyetin devam ettiği müddetçe müruru zaman cereyan etmez. (23) Bu kabil alacaklar K. M. 376 inci maddesi mucibince tayin edilecek bir kayyım vasitasile mahkemede dermeyeran olunabilir. Fakat çocuk ekseri hallerde fili sebeplerden dolayı bu yola müracaat edemeyeceğinden ve veliye karşı bir iddiayı haiz olduğunu bilemeyeceğinden kanun müruru zamanın cereyanını men etmek suretile çocuğu himaye etmeğe mecbur olmuştur. Bilâkis velinin çocuğa karşı olan iddialarında keزالik kendilerinden velâyet nez edilmiş olan ana babaya karşı çocuğun iddialarında müruru zamanın cereyanına bir mani yoktur.

2.— Aynı sebeplerden dolayı vesayet altında bulunan kimse- nin (24) ne vesayet dairelerine karşı alacaklarında vesayetin devam ettiği müddetçe müruru zamanın cereyanı durur.

3.— Kari, kocanın birbirlerine karşı olan alacakları evliliğin devami müddetince müruru zamana uğramaz. Kari koca mallarının idaresi noktasından mevcut usullerin cümlesinde cari olan bu hüküm, kari koca arasında vukubulacak dava evlilik birliğinin huzurunu ihlal demek olduğundan arzu edilir bir şey olmayacağı ve iki tarafın müruru zaman korkusule tazyik altında kalmamaları mülâhazasına müste- nittir. (25).

4.— Hizmetçilerin istihdam edenlere karşı olan (hizmet akdından veya diğer sebeplerden dolayı) alacakları hizmet münasebetinin de- vami müddetince müruru zemana uğramaz. Bu hükmün sebebi aile

---

23) Bu günkü hukuk kanununda mümessili temsil ettiği kimsenin alacaklarını müruru zamana uğratmağa çalışmakla ve eğer bunu yapmazsa zararı tazmin etmekle mukellef tutmuştur,

24) Fakat kime karşı değil.

25) Ayrılığa dair verilen bir hükme (K. M. madde 138) rağmen evlilik devam eder ve bu itti- barla müruru zamanın işlemesine mani teşkil eder. Fon Thur ve Bekker bu fikirdedir. Ozer ayrılığa gayri muayyen bir zaman içinde hüküm edilebileceğine göre ayrılık esnasındaki zamanın evlilik deva- mine dahil hesap edilmesi hakkındaki fikri kabul etmiyor. Bizim kanunu medenimiz, esasen gayri muayyen zaman için ayrılığı kabul etmiş. Butlanima hükmedilmiş olmadıkça batıl bir evlilik devami müddetince de müruru zaman işlemez.

huzurunu muhafaza mülâhazası ve hizmetçinin hal icablarına göre dava yoluna müracaatı güçleştirebilen içtimai ademi istiklâldır.

5.— Borçlunun alacak üzerinde bir intifa hakkı bulunduğu müddetçe müruru zamanın cereyanı durur. Kanun alacaklıyı muaceliyet kesp eden bir alacağı binnetice ancak borçlunun ödediği resûlmalda yine intifa hakkını iktisap edeceği bir davayı yapmağa icbar etmek istememiştir. Bundan dolayı alacaklı müruru zamana maruz kalmaksızın davada bulunmayabilir. K. M. 746 fıkra 2.

6.— Alacak bir Türk mahkemesi hazurunda iddia edilemediği müddetçe müruru zaman cereyan etmez. Bu hüküm ancak müruru zaman Türk hukuna tabi olan alacaklar hakkında caridir. Bu bapta ifa mahalli esas ittihaz olunur. 73 inci madde 1 inci numerosu mucibince para borçlari alacaklının ikametgâhında ödeneceğine göre alacaklısı Türkiyede ikamet eden bir para alacağının müruru zamanı vecibeler kanununa göre hal edilmek lâzım gelir. Ve ecnebi memlekette ikamet eden bir borçlu Türkiyede selâhiyettar bir mahkemeyi haiz bulunmadıkça 132inci madde 6inci numero mucibince müruru zamanın cereyanı durur. Alacaklının mücbir bir kuvvet (meselâ ani hastalanması) ile zamanın da dava etmemesine mani olan diğer haller 132 inci maddede zikredilmiş olduğundan (26) müruru zamanı tehir eden bir sebep olarak nazara alınmamak lâzım gelir (27).

132 inci maddeden başka K. M. 565 inci maddesinde mirastaki defter tutma muamelesinin devami müddetince, kezalik icra ve iflâs kanununda 189 inci madde 3 inci fıkrasile iflâsın açıldığı tarihten ikinci alacaklılar toplanmasından sonraki onuncu güne kadar ve 280 inci maddesinde de bir konkordato mühletinin devami müddetince müruru zamanın işlemeyeceği emrolunmuştur. Bilâkis icra ve iflâs kanununun 39 ve sonraki maddelerinde zikredilen tatil ve talik hallerinde müruru zaman cereyanında devam eder.

S. Ş.

26) Alman kanunu medenisi 203 inci madde mucibince mücbir kuvvetten dolayı müruru zaman tatile uğrar fakat bu halin müddetinin son altı ay içinde bulunması şarttır.

27) Alacaklının bir mümessili bulunması alacaklının bilâkusu iddiaya ademi ittilâ müruru zamanın durması mucip olmaz keza Ozer 2 inci tabi sahife 614 numero 12 Beker hilafi reydedir.